

2015-02-27

Budgetunderlag för verksamhetsåren 2016–2018

1. Anslag

Institutet anholder om att anslaget 3:4 Institutet för språk och folkminnen, inom utgiftsområde 17, fr.o.m. 2016 höjs med 3 miljoner kronor till språkvårdande insatser samt med ytterligare 3 miljoner kronor fr.o.m. 2017, till samma ändamål.

Institutet anholder vidare om att myndighetens del av anslaget 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet höjs med 2 miljoner kronor fr.o.m. 2016.

Slutligen anholder institutet om att de medel för språkvårdande insatser för nationella minoritetsspråk som myndigheten disponerar på utgiftsområde 1, anslaget 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter, ap. 6 Språkvård för nationella minoritetsspråk förs över till myndighetens förvaltningsanslag, utgiftsområde 17, anslaget 3:4 Institutet för språk och folkminnen.

Allmänt

Institutet för språk och folkminnen har till uppgift att bedriva språkvård och på vetenskaplig grund öka, levandegöra och sprida kunskaper om språk, dialekter, folkminnen, namn och andra immateriella kulturarv i Sverige. Institutet ska främja utvecklingen inom sitt verksamhetsområde genom fördelning av statsbidrag. Institutet ska bedriva forskning inom sitt verksamhetsområde och verka för ökad kunskap i samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor. I sin verksamhet ska institutet integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.

Institutet har en viktig roll att fylla som den enda myndigheten med övergripande ansvar för språksituationen i Sverige. En av huvuduppgifterna är att följa språkutvecklingen i landet och att verka för att språklagen och de nationella språkpolitiska målen följs. Institutet har också i sin instruktion specifika uppgifter i förhållande till de nationella minoriteterna och det svenska teckenspråket samt gällande klarspråk, språkteknologi och granskning av ortnamn på allmänna kartor.

Myndigheten har en lång tradition när det gäller dokumentation av och forskning om olika former av immateriella kulturarv och har regeringens uppdrag att utveckla arbetet med tillämpningen av Unescos konvention om tryggnad av immateriella kulturarv. Institutet har mycket omfattande folkminnessamlingar samt Sveriges största samlingar av dialekter och namn.

Inom institutet bedrivs också ett antal långsiktiga utgivningsprojekt. Utgångspunkten för dessa projekt, liksom ett flertal andra i tid mera avgränsade projekt, är institutets arkivsamlingar och grundläggande forskning inom respektive område.

Rationaliseringar och pågående förändringsarbete

Efter en översyn av myndighetens verksamhet, organisation och ekonomi beslutades i oktober 2013 om en förändrad organisation och verksamhetsinriktning för institutet. Beslutet innebar ett omfattande och nödvändigt rationaliserings- och omställningsarbete som pågått under hela 2014.

Den nya organisationen trädde i kraft den 1 januari 2015 och målet med förändringsbeslutet var att långsiktigt åtgärda ett strukturellt budgetunderskott, åstadkomma en effektiv och ändamålsenlig verksamhet och struktur, frigöra medel för strategiska satsningar samt fortsatt utveckla en god arbetsmiljö i myndigheten. De åtgärder institutet vidtagit har resulterat i en budget i balans fr.o.m. 2015.

Den fortlöpande urholkningen av anslaget som den otillräckliga pris- och löneomräkning medför innebär dock att institutet kan tvingas göra ytterligare besparingar kommande år, med risk för att uppdraget då inte kan utföras med godtagbar kvalitet.

Språkvård, språklagsuppföljning och revitalisering

Den förstärkning av anslaget som myndigheten fick fr.o.m. 2014 har möjliggjort vissa satsningar inom språkvårdsområdet, men utan ytterligare förstärkningar är det inte möjligt att tillmötesgå de önskemål och krav på ökade insatser som institutet ständigt ställs inför. I det följande redogör institutet för bedömningen av dessa behov och vad som krävs för att möta dem.

Mot bakgrund av språklagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk har institutet i uppdrag att följa upp tillämpningen av språklagen, sprida kunskap hos myndigheter och allmänhet om lagar och språkpolitiska mål, utvärdera hur språksituationen i Sverige utvecklas samt stärka det svenska teckenspråkets ställning och språkvårdsinsatserna för de nationella minoritetsspråken.

Institutets uppgifter inom området är av tre slag. Det handlar för det första om praktiskt och vetenskapligt arbete med språk, såväl svenska som minoritetsspråk, och minoritetskulturer. Det innebär bl.a. arbete med ordlistor, handböcker, språkinformation och rådgivning, dessutom igår dokumentation av språk, namnskick, folkminnen m.m. För det andra handlar det om insatser av mer språkpolitisk karaktär: att sprida kunskap hos myndigheter och allmänhet om gällande språklagstiftning och nationella språkpolitiska mål, att följa hur lagar och förordningar efterlevs, att värdera hur språksituationen i Sverige utvecklas m.m. samt att vara remissinstans när det gäller namn, språk och språkpolitiska frågor. För det tredje har institutet i uppdrag att fördela statsbidrag till s.k. revitaliseringsinsatser för de nationella minoritetsspråken.

Institutets instruktion anvisar också uppgifter som är relativt nya för svensk språkvård. Institutet ska bl.a. ”samla kunskap om och följa användningen av även andra språk i Sverige”, och enligt språklagens 14 § ska den som har ett annat modersmål än svenska, något av de nationella minoritetsspråken eller det svenska teckenspråket, ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.

Talarna av de ca 150–200 språk det rör sig om bör ha någonstans att vända sig för att få upplysningar och information om hjälpmedel, kurser, litteratur m.m. Möjligheterna till undervisning, studier och tolkning som talarna av dessa språk har bör följas upp och behovet av språkvårdande insatser i svenska som andraspråk är betydande. För denna stora grupp svenskar är behovet av att lära sig, använda och utveckla svenska som andraspråk avgörande för att kunna utveckla en funktionell tvåspråkighet. Insatserna är mycket viktiga även ur ett integrationspolitiskt perspektiv.

Anslagsförstärkningen fr.o.m. 2014 innebär att institutet kan uppfylla delar av denna omfattande uppgift, men behoven är fortsatt mycket stora.

Myndighetens bedömning

Den välkomna anslagsförstärkningen till språkvårdande insatser fr.o.m. 2014 ligger i linje med myndighetens äskanden i tidigare budgetunderlag och är ett första steg mot en rimligare anslagsnivå.

Inför 2016–2018 gör institutet bedömningen att resurser fortfarande saknas för att bedriva språkvård på en godtagbar ambitionsnivå för de minoritetsspråk institutet ansvarar för. Även till insatser för andra språk i Sverige och för svenska som andraspråk krävs ytterligare resurser för att motsvara behoven. Institutet återkommer därför till sin tidigare bedömning att en ackumulerad nivåhöjande utökning av institutets anslag med 3 miljoner kronor 2016 och ytterligare 3 miljoner kronor 2017 är nödvändig.

Ur institutets perspektiv vore det dessutom önskvärt att de medel för språkvårdande insatser för nationella minoritetsspråk som myndigheten disponerar på uo 1, anslaget 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter, förs över till myndighetens förvaltningsanslag. Språkvården för de nationella minoritetsspråken finansieras huvudsakligen via förvaltningsanslaget och ändamålet för anslagsposten 6 på uo 1, anslag 7:1 stämmer väl med instruktionens precisering av institutets uppdrag.

Forsknings- och utvecklingsarbete

Institutet har ett samhällsuppdrag och ett särskilt ansvar att utveckla såväl forskning om språk, dialekter, folkminnen och namn som forskning om svenskan som samhällsbärande språk, om de nationella minoritetsspråken och om människors möjligheter att använda sina språk i Sverige.

Institutet har unika förutsättningar för forskning i kraft av sina kunskapsområden och samlingar samt sin särskilda position inom språkvården. Avgörande för att institutet ska kunna behålla och utveckla sin kompetens är kopplingen mellan samlingar, kunskapsförmedling och forskning.

I det förändringsarbete som tagit vid efter verksamhetsöversynen finns ett tydligt fokus på att fortsatt utveckla starka forskningsmiljöer i myndigheten, att stärka samarbetet med universitet och högskolor samt att lyfta frågan om resultat och kvalitet även inom forskningsområdet.

Det är en styrka för institutet att ha egna fria forskningsresurser, samtidigt som det är en fördel om nya forskningsprojekt helt eller till någon del externfinansieras,

bl.a. med tanke på den kvalitetsgaranti som anslag sökta i konkurrens med övriga forskarvärlden utgör. För att komma i åtnjutande av externa forskningsmedel krävs dock ett gediget förarbete. Institutets del av anslaget Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet möjliggör, förutom hel- eller del-finansiering av egna forsknings- och utvecklingsprojekt, även finansiering av olika pilot- och förstudier inför ansökningar om externa forskningsmedel.

Myndighetens bedömning

Institutet återkommer därför till behovet av ett forskningsanslag som är betydligt större än det nuvarande, dels för eget forsknings- och utvecklingsarbete, dels för att initiera nya projekt och pilotstudier som kan leda till ökade externa anslag för institutet. Mot den bakgrunden anholder institutet på nytt om att myndighetens del av anslaget 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet fr.o.m. 2016 förstärks med 2 miljoner kronor.

2. Förändrat behov av lokaler

Det beslut om en ny organisation och verksamhetsinriktning som myndigheten fattade i oktober 2013 innebär bl.a. att avdelningarna i Lund och Umeå läggs ner och att verksamheten fr.o.m. 2015 omlokaliseras. Kontorsdelarna kommer att avvecklas helt och arkivsamlingarna flyttas under våren 2015. Huvuddelen av samlingarna i Lund kommer att flyttas till Landsarkivets lokaler på Arkivcentrum Syd i Lund och huvuddelen av samlingar i Umeå kommer att flyttas till Umeå stadsarkivs lokaler i Umeå. Institutets behov av lokaler i både Lund och Umeå minskar därmed betydligt.

Med anledning av omlokaliseringen av verksamheten har institutets nyttjandegrad av det med Riksarkivet gemensamma klimatarkivet i Uppsala, ökat från 50 till till 85 procent fr.o.m. 2014. En smärre utökning av lokalerna i Göteborg, i form av förrådsutrymmen, kommer också att äga rum fr.o.m. våren 2015.

Det totala lokalbehovet i Göteborg kommer att ses över inför 2017 då det nuvarande hyreskontraktet löper ut.

3. Anslagskredit och kredit på räntekonto

Institutet anmäler ett behov av en sedvanlig anslagskredit på tre (3) procent av anslaget under 2016–2018.

Behovet av kredit på räntekontot bedöms vara oförändrat för 2016–2018.

4. Låneram

Institutet anmäler ett preliminärt behov av oförändrad låneram på 4,5 miljoner kronor för 2016–2018. Investeringsbehovet omfattar dels löpande ersättningsinköp av inventarier, digitaliseringsutrustning och kontorsmaskiner, dels immateriella anläggningstillgångar i form av fortsatt utveckling av olika webbfunktioner, databaser m.m. Då myndigheten fr.o.m. hösten 2014 utlokaliserat drift och underhåll av it, har myndigheten inte längre några investeringsbehov avseende datorer, servrar och annan hårdvara.

Lån i Riksgäldskontoret

	2015 Prognos	2016 Beräknat	2017 Beräknat	2018 Beräknat
IB lån i Riksgäldskontoret	3 009	2 891	2 553	2 338
Beräknad nyupplåning	1 176	620	580	930
<i>varav för investering i immateriella anl.tillg.</i>	544	320	300	300
Beräknad amortering	1 294	958	795	723
UB lån i Riksgäldskontoret	2 891	2 553	2 338	2 545
Beslutad/föreslagen låneram	4 500	4 500	4 500	4 500
Beräknad ränteutgift	0	15	27	38
Ränteantaganden för nyupplåning	0 %	0,5 %	1 %	1,5 %
Finansiering av räntor och amortering	1 294	973	822	761

5. Beräkning av förutsättningarna för verksamhetens finansiering m.m.

Institutet bedömer att behovet för 2016–2018 kan rymmas inom disponerade anslag och anslagsposter under förutsättning att inom utgiftsområde 17, anslaget 3:4 Institutet för språk och folkminnen höjs med 3 miljoner kronor fr.o.m. 2016 och ytterligare 3 miljoner kronor fr.o.m. 2017, samt att myndighetens del av anslaget 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet höjs med 2 miljoner kronor.

6. Översikt över verksamhetens finansiering

I översikten grundar sig det beräknade anslaget för 2016–2018 på prognosförutsättningarna i Hermes.

Belopp i tkr	2014 Utfall	2015 Prognos	2016 Beräknat	2017 Beräknat	2018 Beräknat
Anslag					
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap.6	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap.16	3 806	3 900	3 900	3 900	3 900
Utgiftsområde 17, anslag 1:4 ap.11	1 210	1 256	1 228	1 242	1 264
<i>varav ingående överföringsbelopp</i>	35	35			
Utgiftsområde 17, anslag 3:4 ap.1	53 300	59 239	58 537	59 545	61 017
<i>varav ingående överföringsbelopp</i>	-2 717	1 606			
<i>varav utnyttjande av anslagskredit</i>					
Avgiftsinkomster som disponeras	2 998	3 000	3 000	3 000	3 000
Övriga inkomster som disponeras	3 832	4 000	4 000	4 000	4 000
Summa	66 146	72 395	71 665	72 687	74 181

Övriga inkomster som disponeras utgörs till största delen av bidrag.